

Peter François

Adrien François Servais

1807-2007

Halse cellist met wereldfaam

Catalogus

summary in English – résumé en français

Inhoud

Woord vooraf	5
De Servaisafdeling van het Zuidwestbrabants Museum	7
Overzicht archieven en bibliotheken	10
Catalogus	13
I. Kleermaker of muzikant ?	14
II. De cellist	20
III. De componist	31
IV. De reizende virtuoos	39
V. De Hallenaar	55
VI. Halle herdenkt Servais	64
VII. Op zoek naar Servais	73
VIII. Servais' muziek leeft	78
IX. Een artistieke familie	91
Bibliografie	111
Register	116
Summary	119
Résumé	123
De auteur	127

Een organisatie van de vzw Servais, met de medewerking van het Zuidwestbrabants Museum, de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring Halle, Toerisme Halle en Cultuurcentrum 'tVondel en met de steun van de Stad Halle, de Provincie Vlaams-Brabant en de Vlaamse Regering.

Deze tentoonstelling kadert in het Festival Servais 2007.

Met dank aan Siemens voor de computer- en geluidsinfrastructuur.

SIEMENS

Peter François, Adrien François Servais 1807-2007. Halse cellist met wereldfaam

Catalogus van de tentoonstelling in Halle, 5 mei tot 6 juni 2007.

Vormgeving: Renaat Uyttersprot

Uitgave: Halle, vzw Servais, 2007

Niets van deze uitgave mag worden vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van de auteur. Tekstgedeelten mogen worden overgenomen mits de bron duidelijk wordt vermeld in voetnoot en in bibliografie.

© tekst: Peter François, 2007

D/2007/11.191/2

ISBN: 9789078897026

Afbeelding kaft : Adrien François Servais door Ghémar Frères, Brussel, ca. 1862 (cat. nr. 38).

Woord vooraf

“Welke Hallenaar kent Servais niet?” Even goed zouden we kunnen vragen: “Welke (professionele) cellist heeft Servais’ naam nog niet horen vallen?” Daarnaast kunnen vele musicologen en historici die het muzikale aspect van de romantische periode bestuderen, aan Servais een paar trefwoorden vastknopen. En dat honderdveertig jaar na zijn dood: een hele prestatie.

Uit het recente wetenschappelijk onderzoek blijkt dat Servais die aandacht meer dan waard is. Meer zelfs, het mag gerust een ietsje meer zijn. Méér mensen zouden méér mogen weten over deze figuur. De vzw Servais grijpt hiervoor alle mogelijke middelen aan: een website, concerten, publicaties, cd’s, ... en tentoonstellingen. Servais’ tweehonderdste geboortjaar was de ideale gelegenheid voor een eerste grote tentoonstelling met de nieuwe gegevens.

‘Kleermaker of muzikant?’ typeert Servais’ jonge jaren: hij was voorbestemd om kleermaker te worden, maar zette toch zijn eerste stappen in de muziek. De muziek zou uiteindelijk de bovenhand halen... Servais werd een begenadigd cellist. Servais’ technische en pedagogische bedrijvigheid met de cello komt aan bod in het tweede thema, ‘De cellist’. Het derde thema, ‘De componist’, sluit hierbij aan: enkel via nieuwe composities kon Servais zijn virtuositeit ten volle ontplooien. Een virtuoos wou gezien en gehoord worden. Servais heeft op drieëndertig jaar tijd bijna heel Europa bezocht. Servais’ reizen zouden geïllustreerd kunnen worden aan de hand van vele honderden programma’s, artikels, afbeeldingen en affiches. Beschouw dit onderdeel als een voorproefje voor een latere tentoonstelling...

Adrien François Servais was niet enkel voor de burgerlijke stand een Hallenaar; hij was het ook met hart en ziel. Dat Halle haar beroemde inwoner herdenkt, is dus niet meer dan normaal. Het Festival Servais 2007 past in een herdenkingstraditie die begon met Servais’ begrafenis op 29 november 1866, bekostigd door de Stad.

Behalve het emotionele aspect is ook het wetenschappelijke van groot belang bij deze herdenking. ‘Op zoek naar Servais’ illustreert het recente Servaisonderzoek, waarvan deze expositie de exponent is. Tot slot wordt de herdenking ook gerechtvaardigd door de rol die Servais’ composities nog steeds spelen in de internationale muziekwereld. ‘Servais’ muziek leeft!’ geeft het hoopvol gestemde slotakkoord van het gedeelte in de Oude Post.

Ook Servais' nakomelingen mochten niet ontbreken. Heel wat leden van de familie Servais maakten en maken zich verdienstelijk op cultureel vlak. 'Een artistieke familie' dus. Dat thema wordt belicht in het Zuidwestbrabants Museum.

Een bijzonder woord van dank aan alle personen en instellingen die elk op hun manier hebben bijgedragen tot het welslagen van deze tentoonstelling. Renaat Uyttersprot bedank ik voor de energie die hij stak in de vormgeving van de catalogus en het boek, de folder en de affiche,... en voor vele andere aspecten. Guido François en Linda Fonteyne voorzagen de catalogus van waardevolle commentaar. Dr. René Borremans, Ann De Smet, Dirk Pasteleers, Wim François en Guy Lernout hielpen bij de praktische uitwerking van de tentoonstelling. Onontbeerlijk was ook de samenwerking met de vzw Servais, het Zuidwestbrabants Museum, de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring, Cultuurcentrum 't Vondel, vzw Toerisme Halle en de cultuurdienst, de communicatiedienst en archiefdienst van de Stad Halle.

Ik bedank verder Jacques Kleverlaan, Marie-Laure Ingelaere, Ernest Vanderlinden, Zeger Desmet, Anne Lyle, Pauline Degrave, Jean de Bournonville, Jeanne Schillebeeckx, Jon Frohnen, Tonie Maxwell, Zuster Emilienne, Zuster Louise Peeters, Tristan Schwilden, Annie en Christiane Deneef, Jos Detobel, Jenne Lucas, Christian Denayer, Jan Vankeerberghen, Jan Decreton, Roger Vanvolsem, de Koninklijke Sint-Martinusfanfare, de Koninklijke Harmonie Sinte-Cecilia Halle, het Parochiearchief Sint-Martinus, de Stedelijke Servaisacademie, Johan Eeckeloo, Ilse Beel en Ilse Wieërs van de Bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium Brussel, de Koninklijke Bibliotheek van België en alle andere instellingen en privépersonen die stukken uitleenden, in reproductie bezorgden of op een andere wijze hun steentje bijdroegen. De Vlaamse Regering, de Provincie Vlaams-Brabant, de Stad Halle en KBC Bank & Verzekering zorgden voor de broodnodige financiële steun.

Peter François, curator

38. A. F. Servais, rechtstaand met zijn stradivariuscello

Foto door Ghémar Frères, Brussel, ca. 1862.
Halle, Zuidwestbrabants Museum, B.3287.

Adrien François Servais bespeelde de Strad van 1841 tot zijn overlijden in 1866; een kwart-eeuw lang dus. De kwaliteit van het instrument heeft ongetwijfeld bijgedragen tot zijn succes.

39. Joseph Servais met de Servais Strad

Foto Studio Julien Ganz, Brussel, ca. 1880.
Familiearchief (scan)

Joseph Servais bespeelde het instrument van 1867 tot zijn overlijden in 1885. Nadien kwam het achtereenvolgens in handen van Georges Couteaux, Prins Pierre de Caraman-Chimay en zijn erfgenamen, Fernand Pollain, Rembert Wullitzer en Charlotte Bergen.

40. 'Rare Stradivarius Cello Given to Smithsonian'

Uit: New York Times, 3 mei 1981, p. 18.

In 1981 schonk Charlotte Bergen de Servais Stradivarius aan het Smithsonian Institute in Washington. Het instrument staat opgesteld in het Smithsonian's National Museum of American History.

Rare Stradivarius Cello Given to Smithsonian

WASHINGTON, May 2 (Reuters) — A rare 1701 violoncello, long sought after by collectors and museums, has been donated to the Smithsonian Institution's musical instruments collection.

Charlotte Bergen, of New Jersey, a patroness of American music and performers, acquired the instrument in the 1930's and it had been in her possession until now, the Smithsonian's secretary, S. Dillon Ripley, said today.

It was one of only 63 Stradivarius cellos known to exist and had been "beautifully preserved," he said.

The cello bears its original 1701 label and will be played in Smithsonian concerts.

Mr. Ripley said: "Among collectors, the instrument is known as the Servais violoncello, named after François Servais, a 19th century French musician who owned and played it. Russian Countess Youssopov purchased the cello for Servais about 1845 and his son subsequently owned it."

41. The Strad Poster 'Stradivari Servais 1701'

Newsquest magazine, Londen, [1987].
83 x 59 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, B.3597.

In december 1987 was het hoofdartikel van het Londense tijdschrift *The Strad* gewijd aan de Servais Stradivarius. De bijhorende poster toont het instrument in voor- en zijaanzicht.

42. Dubbelcd 'J. S. Bach. Suites for Violoncello Solo'

Sony Classical Vivarte, S2K 48047, heruitgave 2001.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, A.3640.

De Nederlander Anner Bylsma heeft het instrument tussen 1986 en 1994 af en toe bespeeld voor een reeks cd-opnamen, onder meer van de zes *Suites für Violoncello Solo* van Johann Sebastian Bach (BWV 1007-1012). Deze opname uit 1992 behoort tot de beste uitvoeringen van Bachs cellosuites. Ook voor de plaat 'Adrien-François Servais. Souvenirs & Caprices' bespeelde Bylsma de Servais Strad (zie cat. nr. 253).

De collega's

43. Georg Goltermann

A Monsieur François Servais. Trois Morceaux caractéristiques pour viola avec Accompagnement de Piano composés par George Goltermann. Op. 41bis, N° 1: Intermezzo.

Mayence chez les fils de B. Schott. Bruxelles, Schott frères. Londres Schott & Cie, eerste druk, [1863] (nr. 17531).

Pianopartij, 25,8 x 33 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2958.

Servais werd beschouwd als een van de voor- aanstaande cellisten van zijn tijd. Andere grote cellisten hadden bewondering voor zijn talent. Ze uitten die waardering onder meer door een van hun composities aan Servais op te dragen. Georg Goltermann (1824-1898) bijvoorbeeld deed dat met zijn *Trois Morceaux caractéristiques pour violoncelle*. Ze verschenen eveneens in een versie voor altviool.

44. Karl Davidov

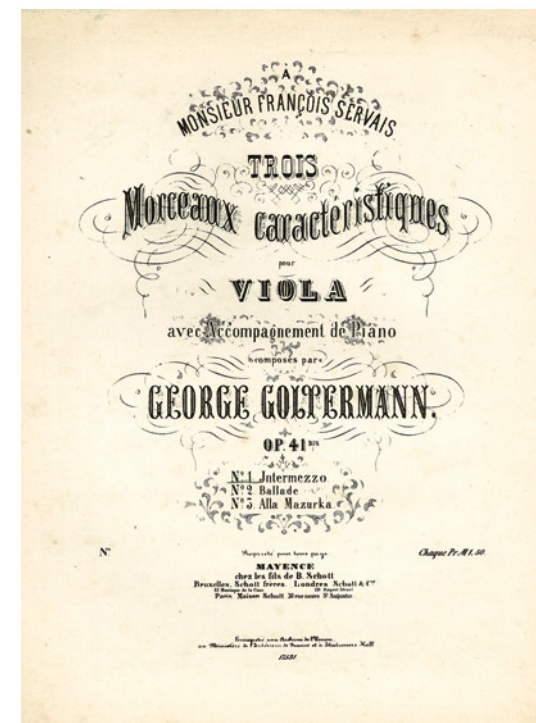
A Monsieur F. Servais. Allegro de Concert pour le Violoncelle avec Accompagnement d'Orchestre ou de Piano composé par Charles Davidoff. Op. 11.

Leipzig, Carl Friedrich Peters, [1862] (nr. 4345).

Brussel, Koninklijk Conservatorium Brussel, OMO 636 (scan).

In 1862 stond de Letse cellist Karl Davidov (Kuldiga, 1838 – Moskou, 1889) aan het begin van een veelbelovende carrière. Zijn bewondering voor Servais blijkt duidelijk uit volgend fragment: "Pardonnez-moi, l'audace que j'ai

eu en ornant sans Votre permission, un faible essai de composition avec Votre illustre nom; mais le desir de Vous démontrer tout l'étendue de mon admiration et de mon profond estime pour Votre jeu et Vos compositions, m'a entraîné vers ce pas" (Davidov aan Servais, 7-11-1861, Familiearchief).

45. Friedrich Grützmacher

Grande Fantaisie pour le Violoncelle avec Accompagnement d'Orchestre, de Quatuor ou de Piano composée et dédiée à Monsieur François Servais par Frédéric Grützmacher. Op. 3.

Leipzig, au Bureau de Musique de C. F. Peters, [1853] (nr. 3580).

Rudolstadt, Thüringisches Staatsarchiv, Hofkapelle Rudolstadt (Notenbestand), Nr. 1081 (kopie).

Ook Friedrich Grützmacher (Dessau, 1832 – Dresden, 1903) was een generatie jonger dan Servais. In 1849 werd hij eerste cellist in het Gewandhausorkest in Leipzig en celloleeraar in het Conservatorium. In 1860 trok hij naar

Mayence, Anvers et Bruxelles, chez les fils de B. Schott, eerste druk, [1848] (nr. 9503). Cellopartij, 24,6 x 30,2 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2662.

Opgedragen aan Friedrich August Kummer (1797-1879), "1er Violoncelle du Roi de Saxe". De opera's van Gioacchino Rossini (1792-1868) waren een dankbaar uitgangspunt voor fantasieën en variaties. Hier gebruikte Servais motieven uit *Il Barbiere di Siviglia* (1816).

55. **A. F. Servais, *Andante Cantabile et Rondo à la Mazurka sur un Air de Balfe*, op. 7**

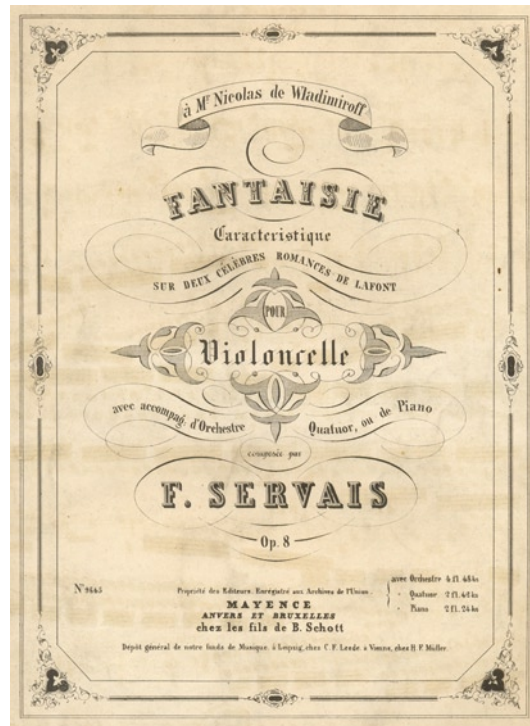
à Monsieur Piatti. Andante Cantabile et Rondo à la Mazurka sur un Air de Balfe pour le Violoncelle avec accompagnement d'Orchestre ou de Piano composés par F. Servais. Op. 7. Mayence, Anvers et Bruxelles, chez les fils de B. Schott, eerste druk, [1849] (nr. 10115). Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2605.

Opgedragen aan de Italiaanse cellist Alfredo Piatti (1822-1901) die een paar jaar eerder al zijn opus 2 aan Servais had opgedragen. Servais liet zich inspireren op een thema van Michael William Balfe (1808-1870).

56. **A. F. Servais, *Fantaisie Caractéristique sur deux célèbres Romances de Lafont*, op. 8**

à M^r. Nicolas de Wladimiroff. Fantaisie Caractéristique sur deux célèbres Romances de Lafont pour Violoncelle avec accompagn: d'Orchestre Quatuor, ou de Piano composée par F. Servais Op. 8. Mayence Anvers et Bruxelles chez les fils de B. Schott, eerste druk, [1848] (nr. 9845). Cellopartij, 24, 6 x 30,3 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2798.

Opgedragen aan Nicolas de Wladimiroff, een Russische kennis. De fantasie is gebaseerd op *C'est une larme* en *Le Départ du jeune marin* van Charles Philippe Lafont (1781-1839).

57. **A. F. Servais, *Fantaisie Burlesque {ou le carnaval de Venise}*, op. 9**

Fantaisie Burlesque {ou le carnaval de Venise} pour Violoncelle avec acc. de grand Orchestre de Quatuor ou de Piano composée et dédiée à son ami Arcadie de Rachmaninoff par F. Servais. Op. 9. Mayence chez les fils de B. Schott, Bruxelles chez Schott frères, Londres chez Schott et Cie, eerste druk, [1851] (nr. 10420). Cellopartij, 26 x 32,7 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2663.

Opgedragen aan de pianist Arcadiy Rachmaninov, grootvader van Sergei Rachmaninov. Servais baseerde zich op het populaire thema uit 'Le Carnaval de Venise' van Niccolò Paganini dat het gelijknamige feest muzikaal vertolkt. Ook vele andere componisten gingen met dat materiaal aan het werk, onder meer Heinrich Wilhelm Ernst, Paul Agricole Genin en Zani de Ferranti.

58. **A. F. Servais, *Souvenir de la Suisse*, op. 10**

à Sa Majesté la Reine des Belges. Souvenir de la Suisse Caprice pour le Violoncelle avec accompagn: de Piano ou de Quatuor par F. Servais Op. 10. Mayence chez les fils de B. Schott, Bruxelles chez Schott frères, Londres chez Schott et Cie, eerste druk, [1851] (nr. 10116). Cellopartij, 26,3 x 32,5 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2751.

Opgedragen aan de Koningin der Belgen, wellicht Louise van Orléans (1812-1850), al overleed zij kort vóór het verschijnen. De titel zou erop kunnen wijzen dat Servais ook Zwitserland heeft bezocht.

59. **A. F. Servais, *Grande Fantaisie sur des motifs de l'Opéra Lestocq*, op. 12**

à Monsieur le Comte Louis de Stainlein. Grande Fantaisie pour le Violoncelle avec accompagnement d'Orchestre de Quatuor ou de Piano sur des motifs de l'Opéra Lestocq composée par F. Servais, Op. 12. Mayence chez les fils de B. Schott, Bruxelles chez Schott frères, Londres chez Schott et Cie, eerste druk, [1852] (nr. 11456). Pianopartij, 26,8 x 33 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2664.

Opgedragen aan graaf Louis-Corneille de Stainlein-Saalenstein (1819-1867), een Hongaars cellist die op dat moment wellicht in Luik woonde. De opera *Lestocq* van Daniel François Esprit Auber (1782-1871) ging in 1834 in première.

60. **A. F. Servais, *Morceau de Concert*, op. 14**

Morceau de Concert pour le Violoncelle avec accompagnement d'Orchestre ou de Piano composé et dédié à M^r le Comte Mathieu Wielhorsky par F. Servais. Op. 14. Mayence chez les fils de B. Schott, Bruxelles chez Schott frères, Londres chez Schott & Cie, eerste druk, [1854] (nr. 12925). Cellopartij, 24,6 x 32 cm. Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2665.

85. **Johann Strauss, Minnesänger Walzer** 🌸

Minnesänger Walzer für das Pianoforte. Zur Erinnerung an Servais. 141tes Werk.

Tobias Haslinger, Wenen, eerste druk, [1843].

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2804.

Tijdens Servais' verblijf werkte Johann Strauss senior (1804-1849) aan een wals voor het Blumenfest in Casino Sperl op 13 juni 1842. Hij heeft ongetwijfeld een optreden van Servais bijgewoond, want de wals bevat thema's uit *Souvenir de Spa*. Strauss maakte geen geheim van zijn inspiratiebron; de wals draagt immers de vermelding "Zur Erinnerung an Servais". In januari 1843 verscheen de compositie als Strauss' opus 141 bij Tobias Haslinger in Wenen, en in hetzelfde jaar nog in Parijs en Londen.

Nederland, 1842-43

86. **Programma twaalfde concert Felix Meritis, 10 februari 1843**

Amsterdam, Gemeentearchief, Archief 59,
Felix Meritis, 351. Concertprogramma's.

De Maatschappij Felix Meritis werd gesticht in 1770. Op de concerten van de Afdeling Muziek was regelmatig een buitenlands virtuoos te gast. Op 10 februari 1843 was dat Servais, samen met de zanger Willem Pasques de Chavonnes Vrugt en de pianist Emile Wagner. Het concert maakte deel uit van de tournee die het drietal door Nederland maakte en die hen naar Utrecht, Arnhem, Nijmegen, Wageningen, Gouda, Breda, Zwolle, Leeuwarden, Groningen, Assen, Den Haag, Delft en Amsterdam bracht.

Derde concertreis: Duitsland, Rusland

ca. 20 december 1843 – ca. 25 juli 1846

reisgezel: Sophie Feygin

Huizingen – **Berlijn** – Maagdenburg –
Dresden – **Leipzig** – Berlijn – Hamburg –
Lübeck – Sint-Petersburg – Siberië (?)
– Koursk – Voronezh – Tambov –
Moskou – **Sint-Petersburg** – Dresden –
Maagdenburg – Sint-Petersburg – Huizingen

87. **A. F. Servais in Berlijn** 🌸

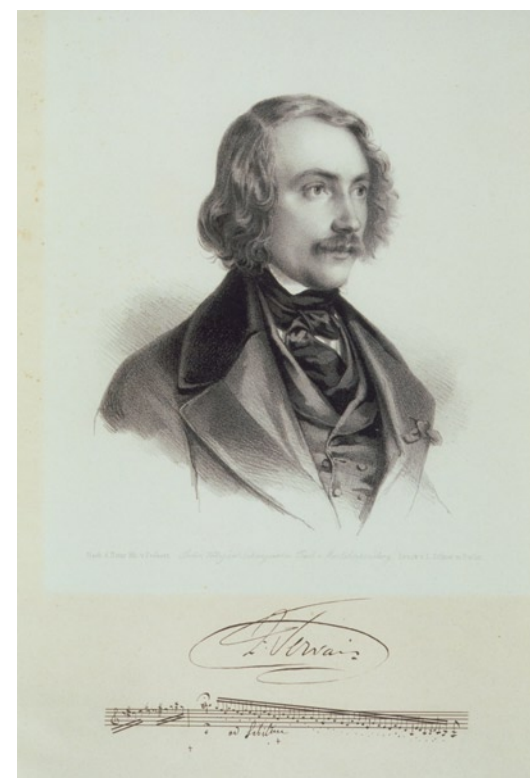
Lithografie door Gustav Feckert, 1844. Druk L. Zöllner, Berlijn.

Berlijn, Staatsbibliothek zu Berlin –

Preussischer Kulturbesitz, Musikabteilung mit
Mendelssohn-Archiv, Mus. P. Servais, Adr. Fr.
III,1.

In Berlijn trad Servais twee keer op in het Königliches Schauspielhaus en één keer in de Zangacademie. Tijdens het eerste van die drie concerten, op 19 januari 1844, dirigeerde Felix Mendelssohn het orkest. Koning Willem Frederik IV van Pruisen was met zijn familie aanwezig.

Gustav Feckert (1820-1889) was schilder en lithograaf. Vanaf 1836 studeerde hij bij Albert Rémy in de Academie van Berlijn.

88. **Leipzig: programma optreden in het Gewandhaus, 24 april 1844** 🌸

„Concert im Saale des Gewandhaus gegeben von J. [sic] Servais. Erster Violoncellist S.M. des Königs der Belgier.“
Leipzig, Gewandhausarchiv.

Op 24 april 1844 speelde Servais in het beroemde Gewandhaus in Leipzig. Kapelmeester Ferdinand David (1810-1873) dirigeerde het orkest. Op het programma onder meer een van Servais' concerto's, *Souvenir de Spa* en *Fantaisie Burlesque*. Samen met Ferdinand David en Felix Mendelssohn speelde Servais bovendien het trio in si groot opus 97 van Ludwig van Beethoven.

89. **Leipzig: recensie optreden in het Gewandhaus, 24 april 1844**

Uit: Neue Zeitschrift für Musik, deel twintig,
nr. 35, 29 april 1844, p. 140.

Naar aanleiding van Servais' optreden in het Gewandhaus schreef het *Neue Zeitschrift für Musik*:

“Man braucht Servais nur zwanzig Tacte spielen zu hören, um sofort zu erkennen, daß man eine Notabilität, einen Mann des ersten Ranges vor sich habe. Ich ziele damit aber nicht auf die hohe technische Vollendung seines Spieles, die staunenerregend, oder vielmehr gerade nicht staunenerregend ist; denn er spielt so, daß man unverkümmert nur zu genießen braucht. Es ist vielmehr das in seinem Spiele waltende

156. Menu van het banket op 1 oktober 1871

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.296.

Naar aanleiding van de inhuldiging kregen achtentachtig eregenodigden een banket voorgeschoteld in het pas opgerichte Atheneum. De vele gerechten wijzen niet op overdaad, maar op de toenmalige gewoonte om per gang enkele verschillende gerechten op tafel te zetten, die dan de ronde van de tafel deden. Wie aan het hoofd van de tafel zat, kon van elk gerecht proeven; aanzittenden met de minst goede plaats moesten genoegen nemen met wat overschoot.

157. Sint-Servais...

Postkaart Servaisstandbeeld, ca. 1910.

Halle, Zuidwestbrabants Museum. B.3605.

Het gebeurde wel eens dat pelgrims zich bij het zien van het standbeeld afvroegen: "wie is die heilige met zijn grote viool en waarvoor kan men hem aanroepen?". De uitgever was zich ongetwijfeld van geen kwaad bewust toen hij deze postkaart met 'Hal – Statue St. Servais' betitelde...

158. Het Servaisstandbeeld in 2007 ☼

Foto Peter François, februari 2007.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, B.3696.

In 1999 werd het standbeeld gerestaureerd. Het werd weer volledig wit en de snaren van de cello werden hersteld. In november 2006 kreeg het een opknabeurt.

159. Buste A. F. Servais door Edmond Lefever, 1880 ☼

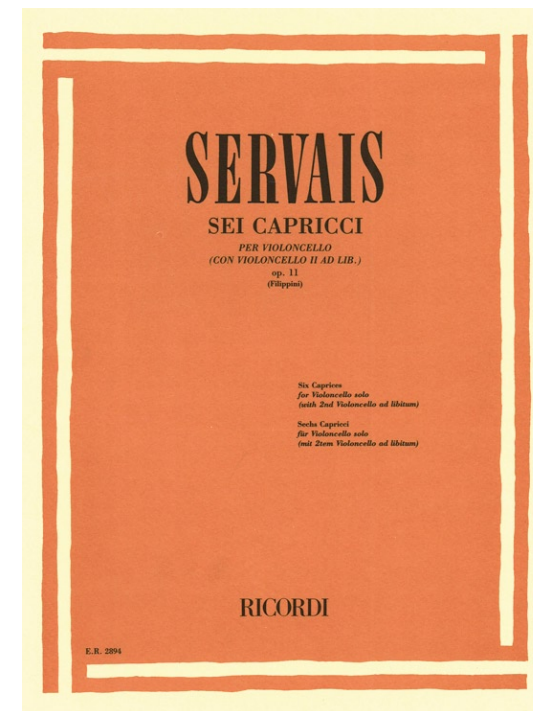
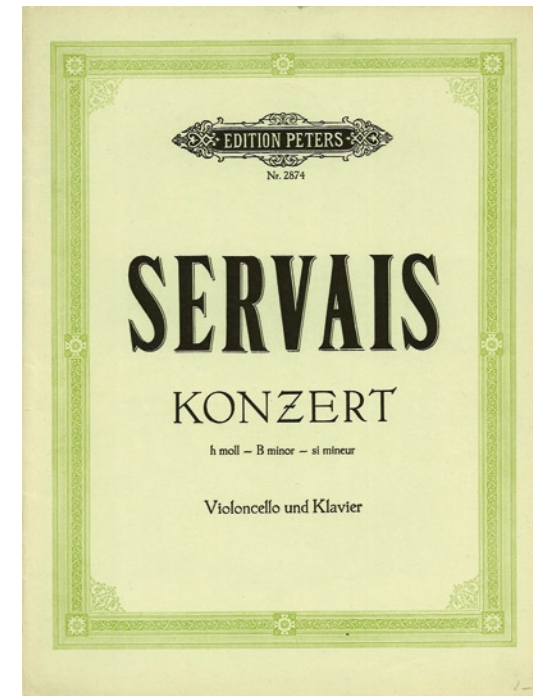
Beschilderd aardewerk.

Halle, Stedelijke Servaisacademie Halle.

Edmond-Florimond Lefever (Ieper, 1839 – Schaarbeek, 1911) volgde les bij H. Thoris en in de Academie van Ieper. Hij ontwierp onder meer vijf standbeelden voor de Lakenhalle in Ieper, beelden voor de gevel van het Brusselse stadhuis en "De Slager" voor de Kleine Zavel in Brussel. Deze buste staat opgesteld in de Servaiszaal van de academie.

VIII. Servais' muziek leeft

N et als vele andere virtuozen was Servais vooral beroemd als vertolker. Het einde van de concertcarrière betekende meestal ook een snelle duik in de vergetelheid. Tenzij men ook als componist naam en faam verworven had: dan werd de eeuwige bekendheid veel bereikbaarder. Toch is Servais verder blijven leven in het collectieve geheugen van de cellowereld. Die blijft zich Servais' bijdrage tot de ontwikkeling van de cellotechniek herinneren. Zeven composities zijn nog verkrijgbaar; voor de rest van zijn oeuvre is men aangewezen op oudere uitgaven, bewaard in muziekbibliotheken. Heel wat van Servais' composities worden vandaag nog gespeeld over de hele wereld en zijn te beluisteren op een veertigtal geluidsdragers. Die opnamen zijn onder meer het werk van de Smithsonian Chamber Players (met cellisten Anner Bylsma en Kenneth Slowik), I Fiamminghi (met celliste France Springuel), het Adrien François Servaisensemble (met cellist Roel Dieltiens), de violisten Gidon Kremer en Renaud Capuçon en de cellisten Joel Krosnick, Marie Hallynck, Alexander Baillie en Gautier Capuçon.

Recente uitgaven

204. Servais, *Souvenir de Spa*, op. 2 (Nathan Stutch)

Servais, *Souvenir de Spa*, Opus 2 for cello and piano.

New York, International Music Company, eerste druk, 1983 (IMC 3183).

Pianopartij, 22,9 x 30,6 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2577.

Versie voor cello en piano, vingerzettingen van Nathan Stutch.

205. Servais, *Souvenir de Spa*, op. 2 (Emilio Ghezzi en Alberto Miodini)

François Servais. Fantaisie op. 2. *Souvenir de Spa*. Elaborazione per violoncello solo, 2 violoncelli, contrabbasso e pianoforte di Emilio Ghezzi e Alberto Miodini.

Parma, L'Oca del Cairo, eerste druk, 2001.

Partituur, 21 x 29,7 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.3062 (gift vzw Servais, 2007).

Versie voor cello met begeleiding van twee cello's, contrabas en pianoforte van Emilio Ghezzi en Alberto Miodini.

206. Servais, *Concerto (en si mineur)*, op. 5 (Friedrich Grützmacher) 🐼

Leipzig, C.F. Peters, herdruk, [ca. 1970].

Pianopartij, 23,2 x 30,3 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2996.

De Duitse cellist Friedrich Grützmacher (1832-1903) verzorgde rond 1900 een heruitgave van een viertal van Servais' composities. Zijn versie van Servais' opus 5 was tot voor kort nog verkrijgbaar.

207. Servais, *Six Caprices*, op. 11 (Hugo Becker)

François Servais 1807-1866. *Six Caprices pour Violoncelle avec accompagnement d'un Violoncelle II ad lib.* opus 11. Revue par Hugo Becker.

Mainz - London - Madrid - New York - Paris - Tokyo - Toronto, Schott, herdruk, [ca. 1990] (ED 1111).

Partij cello solo, 23,2 x 30,3 cm.

Halle, Zuidwestbrabants Museum, C.2576.

268. 'Best of Klassik 2004. Die große Klassik-Gala' (cd)

Sony Classical, 518781 2 (2004).

Halle, Zuidwestbrabants Museum, A.3969.

Details: zie nr. 267.

269. 'Wagner chez les Belges' (cd) 🎵

Musique en Wallonie, Liège, MEW 0213 (2003).

Halle, Zuidwestbrabants Museum, A.3636.

Marie Hallynck, cello & Dominique Cornil, piano (2003, Sint-Truiden).

Werk van Servais & Jacques Gregoir: *Duo brillant sur des motifs de l'opéra Lohengrin* (12:47).

270. 'Basso Dolce' (cd)

Meister Music, Tokyo, MM-1160 (2004).

Halle, Zuidwestbrabants Museum, A.4088.

Ryoichi Fujimori, cello & Shu Yoshida, contrabas (2003, Tokyo).

Werk van Servais: *O Cara Memoria de Carafa* – opus 17 (arr. Klaus Stoll voor cello en contrabas – verkeerdelijk voorgesteld als 'Fantasia in D' van Paganini) (4:18).

271. 'Duo voor viool en cello' (cd)

Muizelhuis, Hulste, AC-06-11-18L (2006).

Halle, Zuidwestbrabants Museum, A.4151

(gift Muizelhuis, Hulste, 2006).

Elke Wynants, cello & Paulina Sokolowska, viool (live-opname in Hulste, 18 november 2006, niet in de handel verkrijgbaar).

Werk van Servais & Joseph Ghys: *Variations brillantes et concertantes sur l'air "God Save the King"* (9:44).

IX. Een artistieke familie¹

Samen met zijn echtgenote Sophie Feygin, die hij in Rusland had leren kennen, kreeg Servais zes kinderen: Sophie, Franz, Joseph, Marie, Anna en Augusta. Franz (1846-1901) en Joseph (1850-1885) traden in de muzikale voetsporen van hun vader. Franz Servais werd pianist, componist en dirigent. Hij voltooide zijn muzikale opleiding in Weimar bij Franz Liszt. In 1873 won Franz de *Prix de Rome* voor zijn cantate *La Mort du Tasse*. Als dirigent richtte hij de *Concerts d'Hiver* (1887-1889) op in Brussel. Hij componeerde ook de lyrische compositie *L'Apollonide* op een libretto van Leconte de Lisle.

Joseph was een talentvol cellist. In 1866 behaalde hij de Eerste prijs voor cello in het Brusselse Conservatorium, in de klas van zijn vader. Hij reisde heel Europa rond als virtuoos; zo trad hij onder meer op in Nederland, Frankrijk, Portugal, Spanje, Polen, Rusland en Hongarije. In 1868-1870 was hij cello solo in de muziekkapel van de Groothertog in Weimar. In 1872 werd hij op zijn beurt leraar in het Brusselse Conservatorium. Kort nadien begon hij samen met de pianist Louis Brassin en de violist Henri Vieuxtemps met kamermuziekconcerten in de Cercle Artistique in Brussel.

Sophie (1843-1872) trouwde met de beeldhouwer Cyprien Godebski (1835-1909). Zijn beelden zijn verspreid over België, Frankrijk, Groot-Brittannië, Polen, Rusland, Hongarije, Oekraïne, Monaco en Peru. Godebski was bevriend met Franz Liszt, Gioacchino Rossini en Gabriël Fauré. De dochter van Sophie en Cyprien, Misia Godebska, speelde een vooraanstaande rol in het Parijse artistieke leven dankzij haar vriendschap met onder meer Auguste Renoir, Henri de Toulouse-Lautrec, Serge Diaghilev, Igor Stravinsky, Maurice Ravel en Coco Chanel. Misia's broer Franz Godebski was violist en componist en ook haar halfbroer Cipa Godebski was artistiek aangelegd.

Augusta (1860-1925) trouwde met de bariton Ernest Van Dyck (1861-1923). Hij was een uitstekend uitvoerder van de opera's van Richard Wagner. Van Dyck trad op in de meeste grote Europese operahuizen. Hij ondernam ook vier concertreizen naar de Verenigde Staten. Een dochter van Augusta en Ernest, Yseult Van Dyck, was ook zangeres. Een achterkleinzoon is baritonzanger en een achterachterkleinzoon balletdanser.

Sophie Feygin (1820-1893)

¹ Dit thema wordt belicht in het Zuidwestbrabants Museum.

Bibliografie¹

1. PRIMAIRE BRONNEN

1.1. ARCHIVALIA

België

Anderlecht, Rijksarchief
Bergen, Rijksarchief
Beveren, Rijksarchief
Brussel, Archief van het Koninklijk Paleis
Brussel, Koninklijk Conservatorium Brussel
Brussel, Koninklijke Bibliotheek van België
(Handschriftenafdeling, Muziekafdeling en
Prentenkabinet)
Brussel, Stadsarchief
Chimay, Privé-archief prinsen de Caraman-Chimay
Halle, Archief Koninklijke Harmonie Sinte-Cecilia
Halle
Halle, Archief vzw Servais
Halle, Parochiearchief Sint-Martinus
Halle, Persoonlijk archief Peter François
Halle, Stadsarchief
Halle, Zuidwestbrabants Museum
Lembeek, Persoonlijk archief Edouard Thibaut
Leuven, Rijksarchief
Spa, Bibliothèque Communale Georges Spalier
Privé-archief familie Servais

Denemarken

Kopenhagen, De Kongelige Ordeners Kapitel
Kopenhagen, Det Kongelige Bibliotek

Duitsland

Berlijn, Staatsbibliothek zu Berlin – Preußischer
Kulturbesitz
Coburg, Landesbibliothek
Frankfurt am Main, Universitätsbibliothek Johann
Christian Senckenberg
Hamburg, Staats- und Universitäts-Bibliothek
Hamburg
Hamburg, Universität Hamburg/Hamburger
Theatersammlung

Frankrijk

Parijs, Bibliothèque Nationale de France
Groot-Brittannië
Londen, British Library

Hongarije

Budapest, National Széchényi Library

Ierland

Dublin, Marsh's Library

Nederland

Amsterdam, Gemeentearchief
Amsterdam, Universiteitsbibliotheek Amsterdam
Den Haag, Koninklijk Huisarchief
Den Haag, Koninklijke Bibliotheek Nederland
Den Haag, Nederlands Muziek Instituut

Oostenrijk

Wenen, Archiv des Gesellschaft der Musikfreunde
Wien
Wenen, Historisches Archiv der Wiener
Philharmoniker
Wenen, Österreichisches Staatsarchiv
Wenen, Wiener Stadt- und Landesbibliothek

Polen

Krakau, Biblioteka Jagiellonska
Warschau, Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie

Rusland

Moskou, Central Museum of Musical Culture
named after M. I. Glinka
Sint-Petersburg, Institute of Russian Literature.
Pushkin's House, manuscript section
Sint-Petersburg, Russian Institute of History of Arts,
manuscript section

Verenigde Staten

New York, Pierpont Morgan Library
Washington, Smithsonian Institution, National
Museum of American History, Archives Center

Zweden

Stockholm, Kungl. Biblioteket, Sveriges
nationalbibliotek
Stockholm, Statens Musikbibliotek

1.2. TIJDSCHRIFTEN

Allgemeine musikalische Zeitung (Leipzig)
Allgemeine Wiener Musik-Zeitung (Wenen)
Berliner musikalische Zeitung (Berlijn)
Blätter für Musik Theater und Kunst (Wenen)
Caecilia (Utrecht/Den Haag)
Gazeta Muzyczna i Teatralna (Warschau)
Gazette musicale de la Belgique (Brussel)
Gazette musicale de Paris (Parijs)

¹ Enkel de archieven en publicaties gebruikt bij het schrijven van deze catalogus. Voor een uitgebreidere bibliografie verwijs ik naar Peter François, *Ah! Le métier de donneur de concerts! Adrien François Servais (1807-1866) als rondreizend cellovirtuoos*. Halle, vzw Servais, 2007.

Register *(enkel pagina's 13 tot 110)*

A

Abd-ul-Mejid 48
Aerts, Maurice 71, 86
Albert II van België 64, 72
Aljabiev, Aleksandr 46
Apostel, Lea 109
Aragall, Jaume 109
Auber, Daniel François Esprit 18, 35
Auverleaux, Léon Louis 22

B

Bach, Johann Sebastian 29, 38, 101
Baert, Edmond 86
Baillie, Alexander 78, 89
Baldwin, Rodney 56
Balfe, William 34
Bande, Joséphine 14, 15
Barber, Samuel 110
Baton, Pompeo 22
Batta, Alexander 17, 82
Baudelaire, Charles 97
Bagniet, Charles 19
Baumann, Jörg 85, 87
Bazelaire, Paul 27
Becker, Hugo 26, 31, 38, 80, 81
Bémant Serge 86
Bénazet, Edouard 51
Bender, Jean-Valentin 57
Benedict, Jules 51
Benoit, Peter 25
Bergen, Charlotte 28
Berlioz, Hector 21, 46, 101
Beths, Vera 87
Billaudot, Gérard 80
Blake, Lowri 89
Blauwaert, Emile 107
Blivet, Jean-Pierre 109
Boccherini, Luigi 22
Boettcher, Wolfgang 76
Bonnard, Pierre 104
Boon, Jan 70
Borremans, Alphonse 61
Borremans, Pierre-Joseph 61
Borremans, René 94
Borremans, Victor 61
Brassin, Louis 91
Buckoke, Peter 89
Bugae, Oleg 82
Bylsma, Anner 29, 78, 84, 85, 87

C

Campbell, Margaret 75
Capuçon, Gautier 78, 81, 89
Capuçon, Renaud 78, 81, 89
Carrington, Jerome 75
Casals, Pablo 26, 64, 73, 74

Chanel, Coco 91
Chopin, Frédéric 31, 82
Claes, Adolphe 26, 33, 69, 70
Claes, Philippe 43
Claes, Ulysse 33
Cluysenaer, Jean-Pierre 39, 55, 61, 64
Copernicus, Nicolaus 101
Coppeters, Frank 88
Cornil, Dominique 90
Cossman, Bernhard 80
Couteaux, Georges 28

D

Damcke, Berthold 55, 60, 94
Davelouis, Edouard 54
David, Ferdinand 39, 45, 53
Davidov, Karl 27, 29, 80
de Bériot, Charles-Auguste 37, 54, 61
de Brouchoven de Bergeyck, Charles 110
de Brouchoven de Bergeyck, Elisabeth 110
Debussy, Claude 97
de Caraman-Chimay, Pierre 28, 99
Decoster, Raymond 100
de Curzon, Henri 69, 109
de Ferranti, Zani 35
Degen, Johannes 82
De Groote, André 83
De Katow, Hélène 20, 24
de Keyser, Nicaise 52, 98
de Koninck, Joseph 68
De Koster, Charles 64, 109
de la Croix de Chevières de Sayve, Jules 14, 17
de Lange, Daniël 20, 25
de Lange, Samuel 49
Delanghe, Jean-Joseph 15
de Looz Corsvarem, hertogin 53
Deltenre 57
de Martinoff, Nicolas 33
De May, Stéphane 83
Demesmaeker, Maurice 69
Demunck, Ernest 20, 23, 31
Demunck, François 23, 25, 57
Deneef, François 62, 63
Deneffe, Jules 57, 58
Deneulin, Philippe 63
Deras, Jean 71
de Sayve, Claire 17
De Smet, Ann 94
Desmet, Zeger 76
de Stainlein-Saalenstein, Louis-Corneille 35

de Swert, Isidore 69
de Swert, Jules 20, 23, 26
de Toulouse-Lautrec, Henri 91, 104, 105, 107
Devigne, Achille 47
Devreese, Godefroid 108
de Willmar, generaal 42
de Wladimiroff, Nicolas 34
de Zaremski, Jules 61, 96
Diaghilev, Serge 91, 105
Dieltiens, Roel 71, 78, 86, 88, 89
Donizetti, Gaetano 31
Dotzauer, Justus Johann Friedrich 82
Dumas, Alexandre 61

E

Eeckhout, Jacob Joseph 42
Eichhorn, Friedemann 82
Engels, Herman 83
Erlich, Beny 71
Ernst, Heinrich Wilhelm 35
Ernst II van Saksen-Coburg Gotha 48
Eymael, C. J. M. 77

F

Fauré, Gabriël 91, 105
Feckert, Gustav 44, 45
Feldbusch, Eric 71
Fétis, François-Joseph 18, 22, 36, 52, 61
Feuillard, Louis 80
Feygin, Cécile 57
Feygin, Léopold-Eléazar 94
Feygin, Louise 60
Feygin, Sophie 44, 51, 53, 91, 94, 98
Filippini, Rocco 80
Fischer, Adolphe 20, 24
Fischhof, Joseph 47
Fitzenhagen, Wilhelm 80
Fizdale, Robert 106
Fontaine, Antoine 54
François, Guido 100, 101, 102
François, Peter 41, 75, 76, 102, 110
François, Wim 110
Franz Joseph van Oostenrijk 39, 50
Frederik VII van Denemarken 51
Fredro, Alexander 100
Fujimori, Ryoichi 90

G

Gaillard, Jean 68
Gallemaerts, Victor 95
Ganz, Julien 25, 28, 95, 99
Ganz, Leopold 42

Garreyn, Harmen 83
Gatwood, Joseph 87
Geerts, Edouard 65
Genin, Paul Agricole 35
Gevaert, François-Auguste 55, 61, 64
Ghémar, frères 22, 28
Ghémar, Louis Joseph 22
Ghezzi, Emilio 79
Ghys, Joseph 31, 42, 83, 89, 90
Ginsburg, Lev 73, 74
Godebska, Ida 107
Godebska, Mimie 107
Godebska, Misia 55, 91, 104, 105, 106, 107
Godebski, Cipa 91, 107
Godebski, Cyprien 64, 65, 67, 91, 95, 100, 101, 102, 104, 106, 107
Godebski, Franz 91, 97, 106, 107
Godebski, Jean 107
Goffaux, Anne 109, 110
Gold, Arthur 106
Goltermann, Georg 29
Goossens, Harmen 83
Grant, Cameron 85
Graybeal, Melissa 87
Gregoir, Jacques Mathieu Joseph 30, 31, 37, 48, 90
Grützmacher, Friedrich 26, 29, 31, 79
Guelton 60
Guffens, Godfried 64

H

Haine, Malou 74, 96, 97, 109
Hallynck, Marie 78, 90
Händel, Georg Friedrich 38
Hansen, Georg E. 26
Haslinger, Tobias 44
Haydn, Joseph 38
Hedlund, Linda 83
Heikki, Hämäläinen 82
Hell, Helmut 77
Hiller, Ferdinand 49
Hollman, Joseph 68, 69
Holtman, Jacques 84
Hoolans, Joseph 17, 62
Houssiau, Emile 64, 68, 99
Houssiau, Felix 100
Hubay, Jenő 37, 106
Hubbard 25
Hugo, Victor 97
Hülshoff, Alexander 82

I

Iancovici, Mirel 82, 83
Ibert, Jacques 110

J

Jacobs, Edouard 25
Janina, Olga 61
Joseph II de Riquet 51
Jungmann, Albert 38

K

Kark, Friedrich 84
Kávlak, A. 26
Khnopff, Fernand 15
Khnopff, Georges 97
Kilmer, Richard 84
Kinsoen, François 15
Klengel, Julius 80
Klora, Albrecht 109
Kondrashin, Pyotr 82
Kossak, Ewa W. 106
Kremer, Gidon 78, 89
Kriehüber, Josef 43, 75
Krosnick, Joel 78, 85
Kruse, Heinrich 84
Kufferath, Hubert-Ferdinand 53, 63
Kufferath, Maurice 97
Kummer, Friedrich August 34, 82

L

Lafont, Charles Philippe 34
Lalo, Edouard 24
Lamoureux, Charles 107
Lardin, Jules 41, 48, 61, 75
Lassen, Edouard 60
Lauwers, Roland 71
Lavée, Jules 101
Leconte de Lisle, Charles-Marie 91, 97
Lee, Sebastian 82
Lefever, Edmond 64, 66
Léonard, Hubert 22, 31, 36, 39, 55, 60, 61, 64, 82, 84, 87, 88
Leopold-Loëb, Jules 27
Leopold I van België 18, 39
Lerincx, Jules 64
Libeer, Julien 83
Libotton, Gustave 20, 25
Lisney, James 89
Liszt, Franz 31, 39, 55, 61, 83, 91, 95, 96, 98, 101, 110
Loris, Jan 69
Lützkendorf, Felix 106

M

Mailly 60
Marie-Henriette van België 55
Marin, Amélie 60
Massenet, Jules 110
Materna, Amalia 96
Mayerhoffer, Adolphe 22

Mdivani, prinses 106
Mellery, Xavier 15
Mendelssohn-Bartholdy, Felix 38, 39, 45, 53, 77
Mendès, Catulle 61
Meyerbeer, Giacomo 21, 31, 36, 37, 42
Michotte, Edmond 69, 70
Mickiewicz, Adam 100
Miodini, Alberto 79
Mirbeau, Octave 61, 97
Mirecki, Víctor 20, 26
Monighetti, Ivan 82
Mozart, Wolfgang Amadeus 51
Myron, Richard 87

N

Natanson, Mathilde 107
Natanson, Thadée 104, 105
Neruda, Franz 20, 26
Nicolai, Otto 43
Nicolas I van Rusland 94

O

Ollikainen, Eva 82
Onslow, George 41
Oppers, J. P. 99
Ørbæk Jensen, Anne 77
Orff, Carl 110
Oudshoorn, Antoine-Marinus 22

P

Paganini, Niccolò 21, 35, 50, 51, 80, 81, 85, 88, 89, 90
Pape, Winfried 76
Pasques de Chavonnes Vrugt, Willem 44
Patti, Carlotta 23
Pauw van Wieldrecht, Maarten Iman 38
Perelli, Gennaro 48
Petit, Pierre 37
Phalesius, Petrus 56
Piatti, Alfredo 26, 30, 34
Platel, Nicolas 14, 17, 18, 57
Pollain, Fernand 28
Popper, David 80, 89
Poskin, Didier 83
Possoz, Alexis 57
Possoz, Emile 102
Possoz, Henri 25
Poulenc, Francis 110
Prideaux, Tom 105
Procureur, Virginie 83

Q

Queler, Eve 85

Quesnel 108

R

Rachmaninov, Arcadiy 35
Rachmaninov, Sergei 35
Raudales, Henry 88
Ravel, Maurice 91, 105, 107, 110
Raychev, Evgeni Dimitrov 75
Regout, Laurence 109
Reichan, M. 101
Rémy, Albert 45
Renoir, Pierre-Auguste 91, 104
Richault, Simon 36
Richter, Hans 61, 94
Romberg, Bernhard 27, 73, 74
Rops, Félicien 64
Rosand, Aaron 84
Rossini, Gioacchino 21, 31, 34, 38, 50, 51, 69, 91
Roumiantzeff 101
Rubens, Peter Paul 52
Rubinstein, Anton 30, 39, 55, 61
Rubinstein, Nicolas 75
Rzewuski, Alex-Ceslas 106

S

Scano, Marco 89
Schaffers, Nestor 100
Schneider, Friedrich 53
Schott 47
Schubert, Franz 33
Schumann, Clara 39
Schumann, Robert 38, 39, 83
Schwaederlé, Simon 22
Scotto, Simone 89
Scribe, Eugène 18
Sert, José-Maria 106
Sert, Misia *zie* Godebska, Misia
Servais, Anna 91
Servais, Augusta 91, 107
Servais, Franz 55, 64, 68, 91, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 109, 110
Servais, Jean Baptiste 14, 15
Servais, Joseph 20, 21, 24, 25, 28, 51, 55, 57, 64, 68, 71, 86, 91, 98, 99
Servais, Marie 91, 100
Servais, Sophie 91, 98, 102, 104, 106
Sevrioukova, Alexandra 75
Silberstein, Jascha 84, 85
Silva, Luigi 27
Silvestre, Armand 97
Sitchez di Mendi, Antonia 60
Skopowski, Jan 83
Slowik, Kenneth 78, 87
Sluys, Leopold 64
Smith, Sidney 38
Snoy, Charles 17

Sokolowska, Paulina 90
Spanoghe, Viviane 83
Springuel, France 78, 88
Stas, Pieter 89
Stellovsky, Fyodor Timofeyevich 38
Stoll, Klaus 81, 85, 87, 89, 90
Stowell, Robin 74
Stragier, Seraphine 83
Strauss, Johann sr. 39, 44
Strauwen, Jean 68, 69
Stravinsky, Igor 91, 105
Stutch, Nathan 79
Sudruba, Marta 89
Swinnen, Peter 83

T

Царькова, Т. С. 77
Tchaïkovsky, Peter 110
Teurlings, Gérard 63
Thibaut, Edouard 110
Toivio, Seeli 77, 82, 83, 110
Tooten, Luc 83

U

Uyttersprot, Renaat 72

V

Vallotton, Felix 107
Vanaud, Marcel 109
van Beethoven, Ludwig 33, 38, 51, 101
Van Biene, Auguste 25
van Blerk, Gérard 85
Van den Bossche, Dominique 60
Van den Herrewegen, Danny 15
Vandercammen, Charles Joseph 55
Vandercammen, Jean Baptiste jr. 55
Vandercammen, Jean Baptiste sr. 55
Vandercammen, Jean Joseph 55, 56
Vanderlinden, Aubert 110
Vanderlinden, Blandine 110
Vanderlinden, Charles-Emile 109, 110
Vanderlinden, Ernest 110
Vanderlinden, Henri 110
Vandermeirsch, Rita 69
vander Plancken, Corneille 14, 17
Van de Velde, Hugo 71
Van Dyck, Ernest 68, 69, 91, 107, 108, 109
Van Dyck, Yseult 68, 91, 109
van Helmond, Joop 104, 105
van Orléans, Louise 35
van Saksen-Meiningen, Adelaide 42
Van Schepdael, Victor 69
Van Staaen, Marien 82
van Ypersele de Strihou, Jacques 72

Verdi, Giuseppe 31
Verdin, Joris 83
Verelst, Dirk 71, 86, 88
Vermeulen, Joke 84
Vermuulen, A. M. 70
Verstraeten, Isidore 58
Viardot, Léon 54
Viardot, Pauline 52
Vieuxtemps, Henri 26, 30, 31, 37, 39, 42, 43, 52, 54, 55, 61, 64, 67, 84, 88, 91, 99
Vigée Le Brun, Elisabeth Louise 27
Vogler, Jan 83
von Bülow, Hans 61
Vos, Frans 71, 86, 88
Vuillard, Edouard 105
Vuillaume, Jean-Baptiste 21

W

Wagner, Cosima 109
Wagner, Emile 44
Wagner, Richard 31, 69, 91, 96, 108, 109
Wang, Mira 83
Ward Jones, Peter 77
Wasterlain, Georges 67
Weaver, James 87
Wenzel, Johanna 96
Werber, Louis 22
Werner, Charles 51
Werthen, Rudolf 88
Wibier, Charles 58
Wielhorsky, Mathieu 36, 46
Wielhorsky, Michel 46
Wieniawski, Joseph 96
Wiertz, Antoine 97
Willem Frederik IV van Pruisen 45
Willem III van Nederland 39
Willem II van Nederland 33, 39, 77
Willems, Jacobus 55, 56
William IV van Engeland 42
Wolf, Jürgen 80, 81
Woodrow, Anthony 84
Wullitzer, Rembert 28
Wynants, Elke 90

Y

Yoshida, Shu 90
Youssoupov, Nicolas 27, 37, 47
Youssoupov, Tatiana Vassilievna 21, 27
Ysaÿe, Eugène 37, 68, 69, 99
Yung Hu, Chen 82

Z

Zanger, Gustav 38
Zylka, Eva 71, 86, 88

Summary

Introduction

Adrien François Servais (1807-1866) is regarded as one of the greatest cellists of his time. As a cello virtuoso he made a valuable contribution to the development of cello technique and travelled all over Europe. Today, his music is alive and exciting: his compositions are being studied, performed and listened to, throughout the world.

The bicentenary of Servais' birth was the ideal opportunity for a first big exposition showing the results of recent scientific research in archives all over the world.

The exposed material comes mainly from the collection of the Zuidwestbrabants Museum in Halle, completed with reproductions and loans from almost fifty archives and libraries all over the world.

I. Childhood and Education

Adrien François Servais was born in Halle on 6th June, 1807. He was fascinated by music from childhood. During his youth he played in the church orchestra in Halle. He studied clarinet and violin and then switched over to the cello. In 1827 he started to take lessons from Nicolas-Joseph Platel at the Ecole Royale de Musique in Brussels. Servais completed his studies in 1829 with a First Prize. He would remain Platel's assistant for some years. From 1829 to 1833 he conducted the Halle *Harmonie*. In this period he also played in the orchestra of the Théâtre Royal de la Monnaie in Brussels. At the end of 1833 Servais made his first appearance in Paris. His London debut took place in 1835.

II. The Cellist

Servais was an excellent cellist, who contributed strongly to the development of cello technique. He extended the technical possibilities and always played with an endpin; this was soon to be copied. His numerous solo performances contributed to the breakthrough of the cello as a solo instrument and put the Belgian cello school on the map of Europe.

It is mainly in the bowing technique that Servais provided enormous progress. A supple bow made it possible to play arpeggios in a quick tempo, very long legato and staccato in up or down bows. He also innovated left hand technique: with long passages in thumb positions and in high positions the touch range of the cello was greatly extended. Unlike his predecessors, Servais managed to combine a virtuoso bowing technique with virtuoso left hand technique.

Servais did not write these innovations down. As a teacher he passed them on to his pupils, who for their part influenced later generations. Young cellists all over Europe came to Brussels to study with Servais. Among them Hélène de Katow, Adam Heermann, Antoine Oudshoorn and Arved Poorten. Servais' Belgian students include Jules de Swert, Adolphe Fischer, Ernest Demunck and his son Joseph Servais. He also incorporated these technical innovations in his *Six Caprices*, opus 11. These six studies are still being taught worldwide in academies of music and conservatories.

Moreover, Servais went down in history as the inventor of the endpin or spike, which enabled a much freer handling of the instrument. Until the middle of the nineteenth century a cellist clasped his instrument between his legs. It leaned on his calves. This resulted in slightly convulsive strokes, and moreover it made the lower register hard to play. Servais' merit has to be qualified somewhat: before his technique was introduced, occasionally some cellists placed a little bench or piece of wood underneath their instrument. What Servais did was to fix a metal pin

Godebski was a friend of Franz Liszt, Gioacchino Rossini and Gabriël Fauré. In 1869 he sculpted the statue of his father-in-law. The daughter of Sophie and Cyprien, Misia Godebska – known as Misia Sert – became a famous person in the Parisian artistic society, thanks to her friendship with Henri de Toulouse-Lautrec, Auguste Renoir, Edouard Vuillard, Coco Chanel, Serge Diaghilev, Igor Stravinsky, Maurice Ravel and many others.

Augusta (1860-1925) married the Wagnerian singer Ernest Van Dyck (1861-1923). As a singer he was an excellent interpreter of operas by Wagner for about thirty years. He performed in all major European opera houses, among others in France, England, Germany, the Netherlands, Romania, Monaco and Russia. He also went on concert tours to the United States, four times.

VIII. The Search for Servais

The scientific research concerning the life and work of Adrien François Servais and his descendants is in full progress. Peter François is collecting documentation from archives all over the world. The new data are published regularly. Also other researchers recently contributed to the Servais research. Among them Prof. Malou Haine and the cellist Jerome Carrington. The Servais chapter in Lev Ginsburgs *History of the Violoncello* (Neptune City, 1983) remains an interesting contribution too, in particular the part dedicated to Servais' stays in Russia.

IX. Servais' Music is Alive

Today, several well-known soloists have compositions by Servais in their repertoire. Some twenty compositions are being performed from time to time, in Tokyo or New York and in Melbourne or Prague. Six compositions are available in a recent edition. The *Six Caprices*, Servais' opus 11, still play an important role in cello teaching all over the world. Recent reissues in Paris, Milan, Mainz and New York, - together with some partial reprints – answer that demand.

Some twenty compositions have already been recorded, which constitute more than forty records and CDs. Several CDs have been spread worldwide. In that way his music is also broadcast throughout the world. Adrien François Servais died on November 26, 1866; today, his music remains lively and exciting. We may carefully conclude that at any given moment his compositions are being studied, performed or listened to, somewhere in the world.

Résumé

Introduction

Adrien François Servais (1807-1866), considéré comme un des meilleurs violoncellistes de son époque, a joué un rôle crucial dans le développement de la technique du violoncelle et il a donné des concerts partout en Europe. De nos jours, sa musique est plus que jamais vivante : ses compositions sont étudiées, interprétées ou écoutées dans le monde entier.

Le bicentenaire de la naissance de Servais était l'occasion rêvée d'organiser une première grande exposition comportant les données d'une étude scientifique récente d'archives glanées de par le monde. Le matériel exposé issu principalement de la collection du Zuidwestbrabants Museum Halle est complété par des reproductions et des prêts en provenance d'une quarantaine d'archives et de bibliothèques mondiales.

I. L'enfance et la formation

Adrien François Servais est né à Hal, le 6 juin 1807. Dès son enfance, il est fasciné par la musique. Durant sa jeunesse, il joue dans l'orchestre de l'église Saint-Martin de Hal. Il suit des cours de clarinette et de violon pour se consacrer ensuite au violoncelle. En 1827, il fréquente les leçons données par Nicolas-Joseph Platel à l'Ecole Royale de Musique de Bruxelles. Il termine ses études en 1829 en obtenant un Premier Prix. Il a été l'assistant de Platel pendant plusieurs années. De 1829 à 1833, il a dirigé l'Harmonie de Hal. À cette époque, il fait aussi partie de l'orchestre du Théâtre Royal de la Monnaie de Bruxelles. À la fin de l'année 1833, Servais se produit pour la première fois à Paris et fait ses débuts à Londres en 1835.

II. Le violoncelliste

Servais était un excellent violoncelliste, qui a fortement contribué au développement de la technique du violoncelle. Il en a étendu les possibilités techniques et a toujours utilisé la pique ce qui a très vite fait des émules. Ses nombreuses performances de soliste ont contribué à faire du violoncelle un instrument soliste et ont hissé l'école du violoncelle belge au rang européen.

C'est surtout au niveau de la technique de l'archet que Servais a réalisé d'énormes progrès. La manipulation souple de l'archet permet de jouer les arpèges à un tempo rapide, les legato très longs et les staccatos mordants par coups d'archet vers le haut ou le bas. Il a également innové la technique de la main gauche : de longs passages en position du pouce et en haute position ont largement étendu la palette des tons. Contrairement à ses prédécesseurs, Servais a su combiner une haute technique de virtuosité de l'archet à une technique de virtuosité de la main gauche. Servais n'a pas édité ces innovations. Il les a transmises à ses élèves qui ont influencé à leur tour, les générations suivantes. De jeunes violoncellistes originaires de l'Europa entière vinrent à Bruxelles afin d'y étudier avec Servais. Parmi eux se distinguent Hélène De Katow, Adam Heermann, Antoine Oudshoorn et Arved Poorten. Citons aussi les élèves belges, Jules de Swert, Adolphe Fischer, Ernest Demunck et son propre fils, Joseph Servais. Il a également utilisé ces innovations techniques dans ses Six Caprices opus 11. Ces six études sont toujours mises au programme des académies de musique et des conservatoires du monde entier.

En outre, Servais est entré dans la légende comme l'inventeur de la pique qui permet une manipulation plus aisée de l'instrument. Jusqu'au milieu du 19e siècle, le violoncelliste coinçait son instrument entre les jambes. Il reposait sur les mollets. Il en résultait des mouvements d'archet légèrement crispés et de surcroît une difficulté de produire les registres bas.

Avant lui, certains violoncellistes plaçaient un petit banc ou un bloc de bois sous leur instru-

De auteur

Peter François is historicus. Zijn onderzoek spitst zich toe op het negentiende-eeuwse muziekleven, en meer bepaald op het leven en werk van de cellist en componist Adrien François Servais (1807-1866). Sinds 2003 is hij voorzitter van de vzw Servais en coördinator van het Festival Servais 2007, dat Servais' tweehonderdste geboortetejaar viert. Hij is ook verantwoordelijk voor de Servaisafdeling van het Zuidwestbrabants Museum Halle. Zijn archiefonderzoek in binnen- en buitenland leidde al tot een reeks publicaties, waaronder de website www.servais-vzw.org en het boek *"Ah! Le métier de donneur de concerts!". Adrien François Servais (1807-1866) als rondreizend cellovirtuoos* (2007). Hij is curator van de tentoonstelling "Adrien François Servais 1807-2007. Halse cellist met wereldfaam" (Halle, 5 mei – 6 juni 2007).

In 2002 behaalde hij de Stadsmedaille voor klarinet en kamermuziek als voltooiing van een tienjarige opleiding aan de Stedelijke Servaisacademie Halle. Hij is ook spelend lid sinds 1997 en bestuurslid sinds 2001 van de Koninklijke Harmonie Sinte-Cecilia Halle. Momenteel studeert hij Musicologie in de K.U.Leuven.

Peter François, voorzitter/president
Beertsestraat 45, 1500 Halle (Belgium)
peter@servais-vzw.org
www.servais-vzw.org

Adrien François Servais 1807-2007

Tentoonstelling van 5 mei tot 6 juni 2007

Oude Post en Zuidwestbrabants Museum, Halle

Adrien François Servais (1807-1866) wordt beschouwd als een van de grootste cellisten aller tijden. Als cellovirtuoos leverde hij een belangrijke bijdrage tot de ontwikkeling van de cel-
lotechniek. Meer dan dertig jaar lang reisde hij Europa rond. Servais genoot tijdens zijn leven grote erkenning. Men noemde hem vaak 'de Paganini van de cello'. Vandaag weerklinkt zijn werk overal ter wereld.

Servais' tweehonderdste geboortjaar was de ideale gelegenheid voor een eerste grote tentoonstelling met de nieuwe gegevens uit het recente wetenschappelijk onderzoek. Dat bracht een schat aan brieven, partituren, programma's, foto's en andere documenten aan het licht uit archieven in de hele wereld.

Negen thema's komen aan bod: 'Kleermaker of muzikant', 'De cellist', 'De componist', 'De reizende virtuoos', 'Servais, de Hallenaar', 'Halle herdenkt Servais', 'Op zoek naar Servais', 'Servais' muziek leeft' en 'Een artistieke familie'.

*Onder de Hoge Bescherming van Z.M. Koning Albert II
naar aanleiding van het tweehonderdste geboortjaar van
de Halse cellist en componist Adrien François Servais*